

Ѓорги Поп-Атанасов

Македонска академија на науките и уметностите, Скопје
popatanasov@yahoo.com

РАКОПИСНАТА ЗБИРКА НА КУЧЕВИШКИОТ МАНАСТИР „СВ. АРХАНГЕЛИ“

Клучни зборови: Кучевишки манастир, словенски ракописи, книжевни дејци, ракописна збирка.

Кучевишкиот манастир „Св. Архагели“ се наоѓа во Скопска Црна Гора, на неколку километри оддалеченост од селото Кучевиште. Изградбата на манастирската црква во досегашните истражувања се датира различно, зафаќајќи подолг временски период – од почетокот на XIV па сè до средината на XVI в. Така, Анета Серафимова изградбата на храмот временски ја сместува во времето на кралот Марко – помеѓу 1371 и 1392 г., но не ја исклучува и можноста храмот да е изграден подоцна (Серафимова 2005: 25, 31, 33–35).

За разлика од неа, Бранислав Тодиќ е дециден во својата констатација дека храмот во Кучевишкиот манастир е изграден околу средината на XVI в. и тоа, најверојатно, со ктиторска поддршка на познатиот охридски архиепископ Прохор (Тодиќ 2013: 181). Според Тодиќ, поранешното датирање на храмот кај некои автори се должи на тоа што при градбата на црквата се преземени одделни решенија од архитектурата на раниот XIV в. и нивно инкорпорирање во градителската постапка на XVI век (Тодиќ 2013: 173).

Најстариот податок за постоењето на манастирот е регистриран во Слепенскиот поменик од средината на XVI в., НБКМ 1015, во којшто спроти името на монахот Ананија, на маргината од л. 20^a е запишано: „аџ на село Кѹчевица“. Дека во XVI в. манастирот веќе постоел, на недвосмислен начин се потврдува од ктиторскиот натпис над западниот

влез во наосот, во којшто се вели дека живописот во црквата е изработен во 1591 г., во времето на игуменот Стефан. Според друг запис во подножјето на иконостасниот крст од 1592 г., во тоа време во Кучевишкиот манастир веќе има друг игумен со монашко име Азариј, во 1813 г. кучевишки игумен бил јеромонахот Јоаникиј итн. (Серафимова 2005: 25-27).

Монашкото братство во манастирот станува особено бројно околу средината на XIX в. кога игумен е јеромонахот Мисаил од тетовското село Копаница, кој претходно бил монах во Дечанскиот манастир. Во негово време во манастирот „Св. Архангели“ имало повеќе монаси и искушеници по потекло од тетовскиот крај. Меѓу нив познати ни се имињата на јеромонахот Арсениј од Теарце, јероѓаконот Захарија, монахот Атанасиј, искушеникот Маринко и дијакот Иоан.

Во почетокот на XX в. (пред балканските војни) како последни жители на манастирот се споменуваат јеромонахот Герман, кој бил игумен и јероѓаконот Дамаскин. По упокојувањето на јероѓаконот Дамаскин, монашкиот живот во манастирот згаснува. Во периодот меѓу двете светски војни манастирот се опслужува од кучевишките парохиски свештеници, додека по Втората светска војна во него живеат осамените монахињи Правда и Марија.

Во минатото во Кучевишкиот манастир „Св. Архангели“ постоела солидна збирка со ракописни и старопечатени црковни книги. Тие, меѓутоа, се однесени од манастирот уште во текот на XIX в. и сега се наоѓаат во разни библиотеки и музеи надвор од Македонија. Кај нас останале само четири листа со записи откинати од печатени црковни книги. Овие ракописни фрагменти сега се чуваат во Националната и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“ во Скопје под сигнатурни броеви Мс 219 и Мс 220 (Георгиевски 2000: 216-217).

Во продолжение даваме краток археографски приказ на словенските ракописни книги по потекло од Кучевишкиот манастир.

1. ЗЛАТОУСТ

Крај на XIV в., хар. 280 л., 290 x 205 мм. Писмо – калиграфски устав со полууставни елементи, правопис – рашки. Без почеток и без крај и со изгубени листови во останатиот дел од ракописот. При реставрацијата

на ракописот последниот кватернион е ставен на почетокот од кодексот (л. 1–6), така што зачуваниот текст од ракописот започнува со вториот кватернион, додека оној кватернион што при реставрацијата погрешно е ставен на почетокот, фактички е триесет и осмиот кватернион.

Содржина: Поучни слова на св. Јован Златоуст.

Орнаментика: скромна – киноварни иницијали со украсни елементи.

Повез: картон во кожа (имитација на првобитната подврзија). Ракописот е реставриран во Народниот музеј во Охрид во јуни 1966 г.

Записи: има повеќе небитни записи. Овде ќе го наведеме само битниот од нив, којшто се наоѓа на л. 70^a: Стоико Коровчевъ ѿ Кучевиста 1883 ѿнъ запра книге манасти(р)ске на светога Рацела. Кучевиста село река дрвичъ.

Ракописот е пренесен од Кучевишкиот манастир во библиотеката на Скопската митрополија. Ракописната збирка на Скопската митрополија е депонирана во Државниот архив на Република Македонија, каде што се наоѓа и денес. Во таа збирка Златоустот е заведен под сигнатура СМ М-3 (Мошин 1971: 290-293).

2. МИНЕЈ ЗА ФЕВРУАРИ

Пишуван во 1550 г. Првин бил во Волковискиот манастир „Св. Ѓорги“, па во Шишевскиот манастир, од каде што е однесен во Кучевишкиот манастир „Св. Архангели“ и на крајот е донесен во Лешочкиот манастир „Св. Атанасиј“ од Кирил Пејчиновиќ. Ваквата своевидна миграција на минејот е засведочена во неколку записи од различни временски периоди:

Писа се сѣа книга при дѣховника Варлаама ермонаха. Вѣчна мѣ память. – Въ лето гнѣ ѡфн̄ (1550) по преставление игумена Варлаама ермѡнаха. – Си минѣи въ подкрили Сѡхїе горы монастырь сѣааго вѣликомчника Георгїа... до село Волковыа Горнаго Полога.

Въ лето гнѣ ѡфн̄ ѡ маїа во ѡ днѣ ми нижеимѣновати придохѡ на видѣнїе сѣомѡ манѡтирѡ иже въ Нирѣ храмѡ сѣаагѡ чѡдотвѡрѣца Хѡа Николаа, съ прѣвсѣщенїи митрѡлитѡ скѡпѣскїи Кїрилѡ, ѡ тогѣда лютїе бе и насилїа православѣномѡ народѡ ѡ чедѣ Агари, а наипачѣ пастирѣ христѡимѣнїтаго стада: ѡкоже и на бѣжїа крѣпѣкаа десница

да избави за ходатанствомъ прѣѣтїе Бѣе и сѣагѡ Николаа скорогѡ помощника и васѣ сѣѣ.

Бѣнею мѣтїю Архїепѣпъ Пекѣскы и васѣ сѣблѣе, болгарѡ и вѣсегѡ
Іллирїка патріархъ смѣрній Арсенїи Четвертїи рѣкою (Запис врз
првиот лист од минејот).

Макарие еромонахъ проегѣменъ години зї. Помени Гди
Дїмитри(а) твоего. Вѣ лето 1804 монастѣръ сѣѣѣ Архїаггѣлъ Михаилъ.

По запѣстѣнїе мѣтѣра сѣаго великомѣнка Геѡргїа таже во
подкрылїе Сѣхїе горы сирѣчь Вѣлковскїи мѣтѣръ вѣ книга сїа во
скопско во мѣтѣръ сѣаго Николае лета рѣ ѣ (175) и по запѣстѣнїе егѡ
прѣбыстѣ вѣ мѣтѣръ сѣѣѣ Архїаггѣлъ паки лѣѣѣ рѣ (100). По тѡмъ
игѣменъ Лешечкаго мѣтѣра принесе ю во Долни Пологѣ по ѡбновленїе
Лешечкаго мѣтѣра сѣагѡ Анастїа положи ю во свои мѣтѣръ во лѣѣѣ
рѣ ѣ (1825). И вѣ игѣменъ тои Кѣрилъ ѣермонахъ ѡ сѣлѡ Теарце
и неговѣ по плоти ѡѣѣ Пименъ монахъ и Пименовѣ по плоти братѣ
Далмантѣ монахъ постриженъ во Сѣѣѣ горѣ во Хїлендарѣ. /Запис на
Арсенїѣ Маркович врз внатрешната страна од првата корица на минејот/
(Иванов 1931: 93-95).

Од Лешочкиот манастир ракописот е земен со други ракописни и
старопечатени црковни книги од страна на српските црковни власти за
време на Првата светска војна. Најверојатно сега се наоѓа во библиоте-
ката на Српската патријаршија /можеби под бр. 419/ (Богдановић 1982:
51, № 552).

3. ЕВАНГЕЛИЕ

XVI в., хар. 362 л., 330 x 325 мм. Правопис – безјусов. Недостасуваат
неколку листа од првите кватерниони.

Содржина: четвороевангелие со месецослов. Во месецословот се
спомнати српските светци св. Сава и св. Симеон.

Орнаментика: заставици – само цртежи (необоени) на л. 17, 24, 123,
188, 291 и 293.

Повез: штици во кожа (Матић 1952: 9, № 32).

Записи:

Ѓіе свѣтое іеі҃геліе обнови се повелѣніемъ вѣсеосвещеннаго митрополіта Скопскааго владыкы кѣр Ѣмешна, а Ѡкѣпомъ злата раба божіа кѣрь Ѣтанка Бабѣа, и приложи цркви славныхъ архістратигъ. И кто е ꙗе Ѡети Ѡ сего храма да ѣс(ть) проклет Ѡ Господа Бога вѣседръжителѣ и прѣчистіе его матере и Ѡ славныхъ архістратигъ Миѣанѣла и Гаврїѣла и вѣсѣхъ свѣтыхъ. Вѣ лѣт(о) ·ѣ·ѣ· ѣ·ѣ·ѣ· мѣсеца іанѣарїа ·ѣ·ѣ· днь выше Кѣчевица ѣ манастирѣ (Стојановић 1923: 124, № 6650).

Да се зна како приложи Ѡванъ Бонковиѣъ чашоу свѣтомоу арханѣггѣлѣ (sic) богъ да прости, вѣ лито (sic) ·ѣ·ѣ·ѣ·ѣ·ѣ· и ѣ· на вскрѣсѣніе Христова (Стојановић 1923: 9, № 32).

Ракописот се чувал во Старата збирка на белградската Народна библиотека под бр. 1146. Библиотеката го купила во 1907 г. од пензионираниот конзул Милојко Веселиновиќ (Матић 1952: 9). Евангелието изгорело во пожарот од 6 април 1941 г.

4. ЗБОРНИК

1581 г., хар. 264 л., 273 x 190 мм. Писмо – среден полуустав, правопис – ресавски. Пишувал еден книжевник; л. 1–3а содржат текст од XIX в. Не е целосно зачуван.

Содржина: житие на Григориј Омирѣтски (2^а–143^а), Сказание за христијанската вера (143^а–152^б), житие на Андреј Јуродиви (153^а–264^б).

Орнаментика: киноварни наслови и иницијали во неовизантиски стил; маргинални орнаменти со флорални додатоци.

Повез: штици во кожа (XVI в.).

Записи: На л. 264^б оштетен запис на книжевникот пишувач: [пи]са Петръ дѣаѣкъ вѣ ·ѣ·ѣ· пѣѣ· амїѣ (7089–1581).

На л. 1^б записи од XIX в.:

Ѓіе житіе иже во стїхъ ѡѣа нашего Григорѣа архіепѣпа ѡмирѣтскаѡ декемвриѡ во :ѣѣ: дѣнъ.

Биша два листа искинати и ѣзгѣблени Ѡ зачалото и [ѡ]брѣтохмо во дрѣго житие и го препѣса Ѧрсѣниа иеромонѣа его рѣкою при игѣмена Мисаѣла іеромонаѣа дѣчанца бивши настоѣтелъ во манастирѣ храмъ стїхъ арѣхангѣлъ Миѣанѣлъ и Гаврилъ и прочи безплотнихъ

во Скопска епархија во Черниа Гори више село Кѹчовище во време Гавриїла митрополита скопскаго и 8 време честитаго Абзи пашѹ тѹрскаго вери.

1843 ианѹариа: 8 денѹ.

Мисаило игѹменѹ со братиами его Арсениа иеромонахѹ, Захариа днаконѹ, Атанасиа монахѹ, Маринко ѹченикѹ игѹменовѹ, Иоанѹ днакѹ игѹменовѹ. Увна вси биша родомѹ ѿ Тетово тѹрски Калканделе.

л. 3^а: до здѹ нови прѣписѹ. Прѣиди ѡ читателю на старо рѹкописѹ и да разѹмешѹ житиѹ сѹмѹ Григорие и Брваново прѣнїѹ оу време Авраама царѹ.

Од Кучевишкиот манастир ракописот го зел Александар Гилфердинг во 1868 г.

Сега се чува во Државниот историски музеј во Москва, во збирката на Алексеј Хлудов под бр. 238 (Николова, Йовчева, Попова и Тасева 1999: 90, N° 84).

5. ЗБОРНИК СО СЛОВА И ЖИТИЈА

XVI–XVII в., хар. 171 л. Безјусов. Без почеток и без крај.

Содржина: Слова и житија. Претежно слова од св. Јован Златоуст и св. Климент Охридски, но има и слова од други црковни писатели: Василиј Велики, Кирил Александриски, Ефрем Сирски, Евсевиј Александриски, Теофил Александриски и др. Слова на св. Климент Охридски: поучно слово за зачатие Богородично, поучно слово за Рождество Христово, поучно слово за Богојавление, поучно слово за Сретение Господово, поучно слово во чест на св. апостол и евангелист Марко, слово за душевната полза, поучно слово во чест на св. апостоли Петар и Павле, поучно слово за Преображение Господово, слово за Успение Богородично, поучно слово за Неделата на митарот и фарисејот, поучно слово за Неделата на блудниот син, поучно слово за Недела месопусна, поучно слово за постот, поучно слово за Недела сиропусна. Во својот опис Љуб. Стојановиќ наведува дека во зборникот има 15 Климентови слова, коишто ќе бидат објавени од него „у Сборнику Петроградске Академије“ (Стојановиќ 1903: 331), што значи дека има уште едно слово на св. Климент коешто,

најверојатно, во ракописот е означено со името на св. Јован Златоуст или некој друг византиски црковен писател.

Со оглед на тоа што има повеќе преписи од Климентови слова, зборникот претставува исклучително важен книжевен поменик. Словата се објавени од Љуб. Стојановиќ во 1905 г. во зборникот на Одделението за руски јазик и книжевност при руската Императорска академија на науките во Санкт-Петербург (Стојановиќ 1905: 83-133).

На л. 88^a од ракописот има запис којшто упатува на тоа дека во минатото зборникот се наоѓал во Кучевишкиот манастир „Св. Архангели Михаил и Гаврил“: „Ѡт манастирѣ Кѣчевишта село Черна Гора, Скопѣ, азъ Миѣхѣилъ ѣромонахъ“ (Матић 1952: 262).

Ракописот подоцна е однесен во белградската Народна библиотека, каде што изгорел во пожарот од 6 април 1941 г. Во инвентарната книга на библиотеката е заведен под бр. 450.

6. КУЧЕВИШКИ МИНЕЈ

1622 г., хар. 197 л., 307 x 207 мм. Писмо – полууставно, правопис – безјусов.

Содржина: службен минеј за септември.

Орнаментика: заставици и ницијали.

Повез – штици во кожа.

Записи и цртежи:

Од внатрешната страна на првата корица е нацртан Кирил Пејчиновиќ. Над цртежот има натпис: Кирилъ Ѡ Теарце Аризановъ мѣчителъ.¹ Од десната страна на Кирил, малку подолу, е нацртан монах кој во десната рака држи кошница. Натписот над него гласи: Ѡва є Арсениа будалината Теаречка. Во долниот крај има уште три цртежи и запис: Рѣка пише ама брише.

Л. 1^a – Ѓѣа книга Архистратига храма Гаврѣла.

Л. 9^b – цртеж на св. Николај Мирликиски.

Л. 10^a – Ѡ баняне Владисавъ подѣѣ писа овцѣ.

Л. 78^b – Да се знае ѡ какѡ беше рабъ бѣжи.

¹ Цртежот е, најверојатно, дело на јеромонахот Арсениј Маркович, чиешто световно име било Аризан (?!).

Од внатрешната страна на задната корица има повеќе невешти цртежи и следниве неколку записи: ВѢ лѢТО ҃҃҃҃҃ (1626) БѢ ТОВАРЬ ПШЕНИЦЕ ЦѢНОЮ СРЕБРА ·҃҃· аспри; Писаль Арсенїа; Ако мѢ досади; Ане грешанѢ и недостоенѢ; Свещеномонахъ Иеротеи 1898 год. (последниот запис е пишуван со молив).

Ракописот се чува во Музејот на Српската православна црква во Белград под бр. 53 (Поп-Атанасов 1979: 141-142).

7. ЗБОРНИК

Ракописна книга со текстови со различна содржина, хар. 129 л., 240 x 170 мм. Ракописот прво се наоѓал во Кучевишкиот манастир „Св. Архангели Михаил и Гаврил“, а потоа е однесен во Лешочкиот манастир „Св. Атанасиј“. Тука го нашол А. М. Селишчев за време на својот двомесечен научно-истражувачки престој во тетовскиот крај. При посетата на овој македонски манастир, Селишчев го нашол овој ракописен зборник и во него открил текст под наслов „Седмогрехник“, препишан од постар антиграф од јеромонахот Арсениј Маркович.

Според сведоштвото на Селишчев, меѓу овие 129 листови 30 биле неиспишани (празни), а имало и неколку оштетени листови. Од л. 5 до л. 13 биле поместени текстови на разни молитви и записи, додека од л. 14 до л. 28 се наоѓал текст под наслов „Седмогрехник“, кој бил илустриран со соодветни цртежи. На последниот лист од „Седмогрехникот“ се наоѓал запис на книжевникот пишуваач, во којшто тој дава податоци за времето и местото каде што го пишувал „Седмогрехникот“ и по чија порачка:

Преписахъ сїе книга Седмогрѣхникъ азъ недостойны во їеромонасѣхъ монастїрѣ сѣаго архаг҃ла Михаїла и Гавріла повеленїемъ и иждївенїемъ кѣрѣ Милосава, тетоскаго монастїра сѣаго Аѣанасїа; по ѱсердїе егѡ сотвори иждївенїе, бѣди емѢ вѣчнаѣ памѣтѢ и во нынѣшныи вѣкѣ благополѣчїе, аминѢ. Преписа се ѿ Хр҃та во лѣто: ҃҃҃҃҃ (1844) мѣца феврѣарїа во ·҃҃· денѢ (Јашар-Настева 1979: 23).

Во „Седмогрехникот“ се зборува за седумте смртни гревови: злоба, гордост, скржавост, блуд, алчност, мрзливост и завист. Се зборува и за помали гревови што произлегуваат од главните седум смртни гревови.

Освен „Седмогрехникот“, овој ракописен зборник содржел и текстови со поучна и апокрифна содржина.

Некои од записите во ракописот сведочат дека со текот на времето зборникот ги менувал сопствениците. Во еден од нив, на пример, се вели дека е сопственост на лешочкиот монах Методиј: „Сѣа книга божествена мнѣ Методіе монахѣ лешечкаго манастир знати с[ѣ] ... кои ќе гѣ украде да є проклетѣ ѿ триста и осомнаесетѣ оцы“. Монах Методиј подоцна го продал ракописот на некојси Аврам за 150 гроша: „Методія, како га продаде оваа книга Аврамѣ за гроша сто и педесетѣ. За толкѣ грошови га примаѣ... Богданѣ Зрафкофѣ Кочо Цветковиѣ“ (Селищевъ 1915: 44-45).

Судбината на ракописот во којшто се наоѓал „Седмогрехникот“ не е позната.

8. ЗАПИСИ ВО ЗБОРНИК СО ЖИТИЈА

Средина на XIX в., хар. 1л., 200 x 205 мм. Записи врз докоричен лист на зборник со житија, со неизвесна судбина. Тоа го дознаваме од понов запис со курзивно писмо на л. 1^а: „Овај је запис од једног Житијарника тримесечника од истог манастира Кучевишког“.

Записите се оштетени и тешко читливи. Единствено првиот запис на л. 1^а, пишуван од игуменот на Кучевишкиот манастир јеромонахот Мисаил, е подобро зачуван. Еве го овој запис: Во лето ѡт<ѣ> Хр<и>ста 1840 здѣ извествѣмѣ азѣ во иерѣмонасѣхѣ Мисаилѣ игуменѣ во с<вя>т<а>го ѡбител... сего ради по плоти родителя моего Харалампіа монаха во сеи ѡбителѣ прѣстави сѣ во лето више писат<о> м<ѣ>с<я>ца іанѣаріа во 14 денѣ во час 2, во понеде[л]никѣ испратихѣ го во гробѣ во час 5 со прочи свещеници бивши на погребѣ попа Димко и поп... Столе ѡт<ѣ> Побѣже и попа Мато ѡт<ѣ> Ковчовище пеп... /Натаму записот е оштетен и нечитлив/ (Штавланин-Ђорђевић, Гроздановић-Пајић и Цернић 1986: 373, № 176).

Ракописот се чува во Народната библиотека на Србија, под сигнатура Рс 661/II.

9. РАКОПИСЕН ДОДАТОК КОН ПЕЧАТЕНА ИРМОЛОГИЈА

XIX в., хар. 2 л., 195 x 165 мм. Писмо – курзивно, јазик – северномакедонски дијалектен говор. Листовите се откинати од печатена ирмологија што се наоѓала во црквата на скопското село Побожје. Станува збор за докорични листови ставени при повторното подврзување на оваа печатена книга. Врз тие празни докорични листови подоцна се пишувани записи со различна содржина. Еве ги тие записи:

Духовникъ поп Мисаїлъ.

Ѓѣм хирмологиа ѿ монастиръ Кѣчовички во Чернѣа гори сѣѣн Архангелъ. Преповезахъ азъ смѣрени и многорешнѣи во ѣромонасѣхъ Мисаилъ, игѣменъ бившихъ во сего сѣго обителя, своимъ иж дѣвениемъ, за свою дѣшѣ и родители его; родомъ ѿ Тетово ѿ село Копаница ѿ соило Дивконоско, подписахъ своею рѣкою, 1850: марта – 14 день.

1882 године 23-го ноемвриа 9 часотъ като беше настоятелъ г-нъ поп Јован Цанковъ родомъ из кѣчевиштѣ.

Ѓѣм книжка да а посвои (некој) да бидне проклѣтъ отъ 318 отцы и како влѣзе въ кѣка да бидне неправда въ рѣкоделѣа, въ земледѣлѣа. Писалъ многорѣшны Велко Марковъ да го толкѣва. Писалъ 1863 г. въ врѣмето когато бѣше монах Стефанъ отъ Кѣчевица въ светие Архангелъ.

Сие ермологѣа на поп Стефана боѣнѣви.

1882 г. 23-го учителствова учителъ Ацо Станковик из Кѣчевишту.

Подписана бѣде Стев(а)на Крстовъ из Кѣчевишта.

На 1864 година одъ Христа, текѣштаго мѣсець декембра 17-и дана, Мисаилъ.

Ракописните листови сега се чуваат во Националната и универзитетска библиотека во Скопје под сигнатура Мс 219 (Георгиевски 2000: 127, N° 66).

10. РАКОПИСЕН ДОДАТОК КОН ПЕЧАТЕНА ЦРКОВНА КНИГА

XIX в., хар. 2 л., 340 x 210 мм. Писмо – курзивно, јазик – северномакедонски дијалектен говор.

Листовите се откинати од печатена црковна книга и содржат записи, поврзани со Кучевиште и Кучевишкиот манастир „Св. Архангели“:

1839 ѿ Хрѣта кога дошолъ ѿ Кѣчовачки манастиръ ѿ Дечански февруари 25 Мисаилъ игѣменъ ѿ Тетоска нахѣа ѿ село Копаница.

ѿ село Бѣлчани Стаминко Ѓѣбашинъ, Ївко Ѓоколов валонѣса.

На 1860 февруари 23 ѱвечеръ на 2 сахатъ ѿ торникъ ѱбише Їовѣта, Їовѣта Каровѣв семени бѣлѣкабашини.

1885 декември 12 денъ, Тодоръ Каровѣвъ (ѱб)ише.

На 1862 мѣа иѣна во денъ 18 прѣстави сѣ ѣоре поклоникъ, во торникъ на часъ 10 ѱутро. Ѓеи бистъ родомъ ѿ Тетово, жителъ во Ѓокле хѣдожествовшвацъ (sic кај М. Георгиевски) и бистъ во си шбителъ епитропъ 23 лета при игѣмена Миѣаила Дечанца. Бивши перво и на болѣсти постави сѣ монахомъ и рѣченъ во монасеѣ Герасимъ монахъ и поклоникъ и прѣстави сѣ во сини шбителъ сѣти Архангелъ више Кѣчовице село. Бѣъ да го прости. Вѣчна мѣ паматъ. И гробъ емѣ етъ до црквѣ до ѱлтаромъ.

На 1862 мѣа иѣна во денъ 18.

Листовите се земени од печатена црковна книга, којашто се наоѓала во Кучевишкиот манастир „Св. Архангели Михаил и Гаврил“. Овие ракописни листови сега се чуваат во Националната и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“ во Скопје под сигнатура МС 220 (Георгиевски 2000: 126, N° 65).

Литература:

- Богдановиѣ, Д. 1982. *Инвенѣар ѣирилских рукоѣиса у Јуѣославији (XI–XVII века)*. Београд.
- Георгиевски, М. 2000. *Словенски ракоѣиси во Македонија*. Книга VII и VIII. Скопје.
- Иванов, Ї. 1931. *Бѣлѣарски сѣарини из Македония*. Софија.
- Јашар-Настева, О. 1979. Прилог кон проучувањето животот и дејноста на јеромонахот Арсенија од Теарце. Во: *Прилози*, МАНУ. Одделение за лингвистика и литературна наука, IV 1. Скопје.
- Матиѣ, С. 1952. *Оѣис рукоѣиса Народне библиоѣеке*. Београд.
- Мошин, В. 1971. *Словенски ракоѣиси во Македонија*. Книга I. Скопје.

- Николова, С., Ѓовчева, М., Попова, Т. и Тасева, Л. 1999. *Българското средновековно културно наследство в сбирката на Алексей Хлузов в Държавния исторически музей в Москва*. Каталог. София.
- Поп-Атанасов, Ѓ. 1979. *Словенски ракописи од Македонија во Музејот на Српската православна црква и во српската Пајтријаршииска библиотека*. Во: *Историја*, година XIV/1978, № 2. Скопје.
- А, М. Селищевъ, А. М. 1915. *Ойчейъ о заняіяхъ за ѣраницею въ лѣтнее ваканционное время 1914 года*. Казань.
- Серафимова, А. 2005. *Кучевишкиот манастир „Св. Арханџели“*. Скопје.
- Стојановић. Љ. 1903. *Каталоџ Народне библиотеке у Београду*. IV. *Рукописи и списари шtamпaне књиге*. Београд.
- Стоянович, Л. В. 1905. Новые слова Клемента Словенского. Во: *Сборник Отделения русского языка и словесности Императорской академии наук*. Т. LXXX, No 1. С. Петербург: 83–133.
- Стојановић, Љ. 1923. *Списари српски записи и написи*. Књига четврта. Ср. Карловци.
- Тодић. Б. 2013. 2013. Када су саграђени свети Арханџели код Кучевишта. Во: *Пајтриномиум*, год. 6, бр. 11. Скопје.
- Штавланин-Ђорђевић, Љ., Гроздановић-Пајић, М. и Цернић, Л. 1986. *Опис ћириличких рукописа Народне библиотеке Србије*. Књига прва. Београд.

Gjorgi Pop-Atanasov

THE MANUSCRIPT COLLECTION OF THE KUČEVIŠTE MONASTERY “SS. ARCHANGELS”

Summary

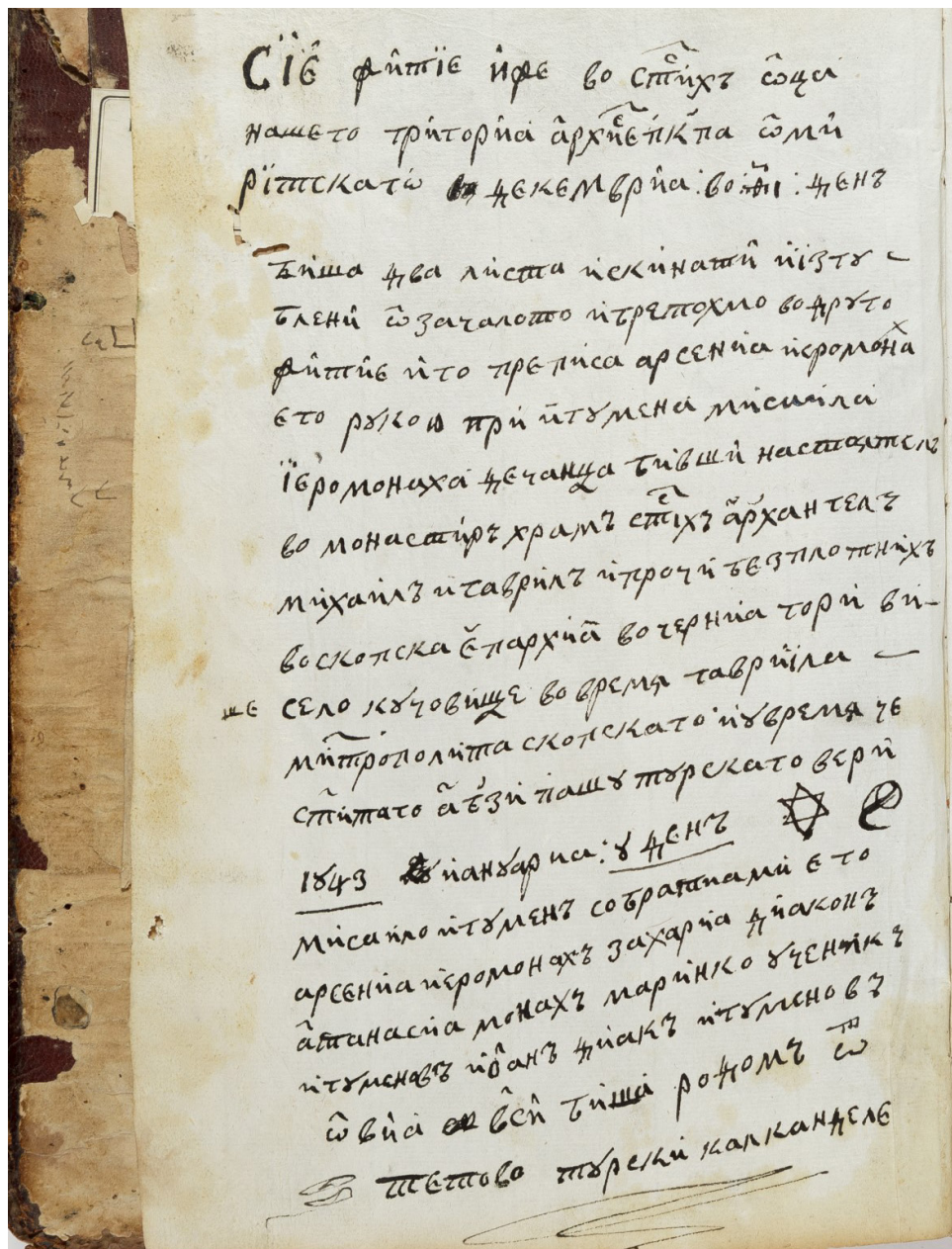
The research is dedicated to the rich Slavic manuscript literary heritage, whose origine and appearance is closely connected to the Kučevište Monastery “Ss. Archangels” on Skopska Crna Gora. The article provides specific archeographic overview of 10 Slavic manuscripts discovered so far from that literary center, dated from the end of the XIV to XIX century.

Keywords: Kučevište Monastery, Slavic manuscripts, literary workers, manuscript collection.

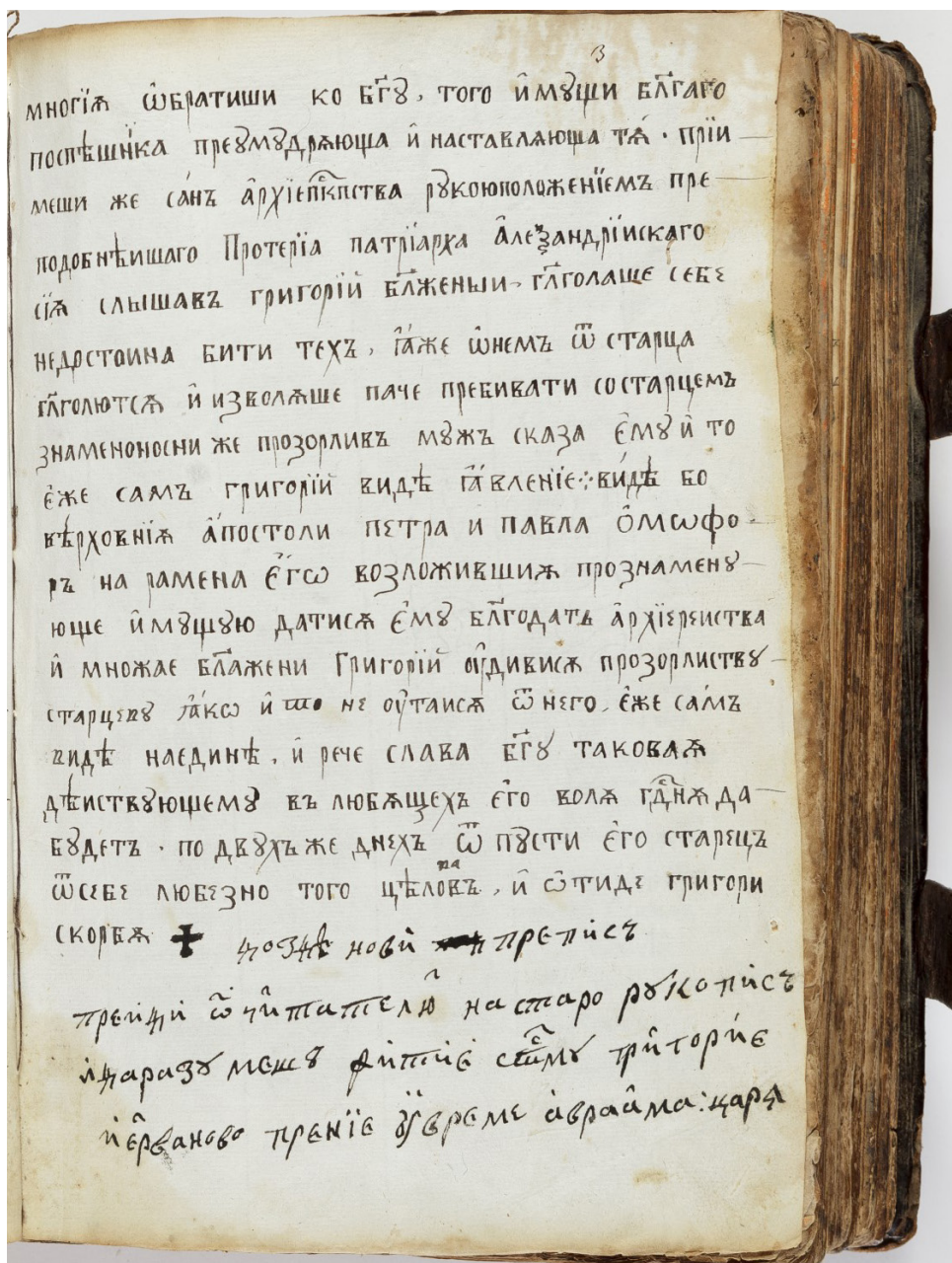
1. Златоуст, л. 71^б

4. Зборник – надворешен изглед на кодексот

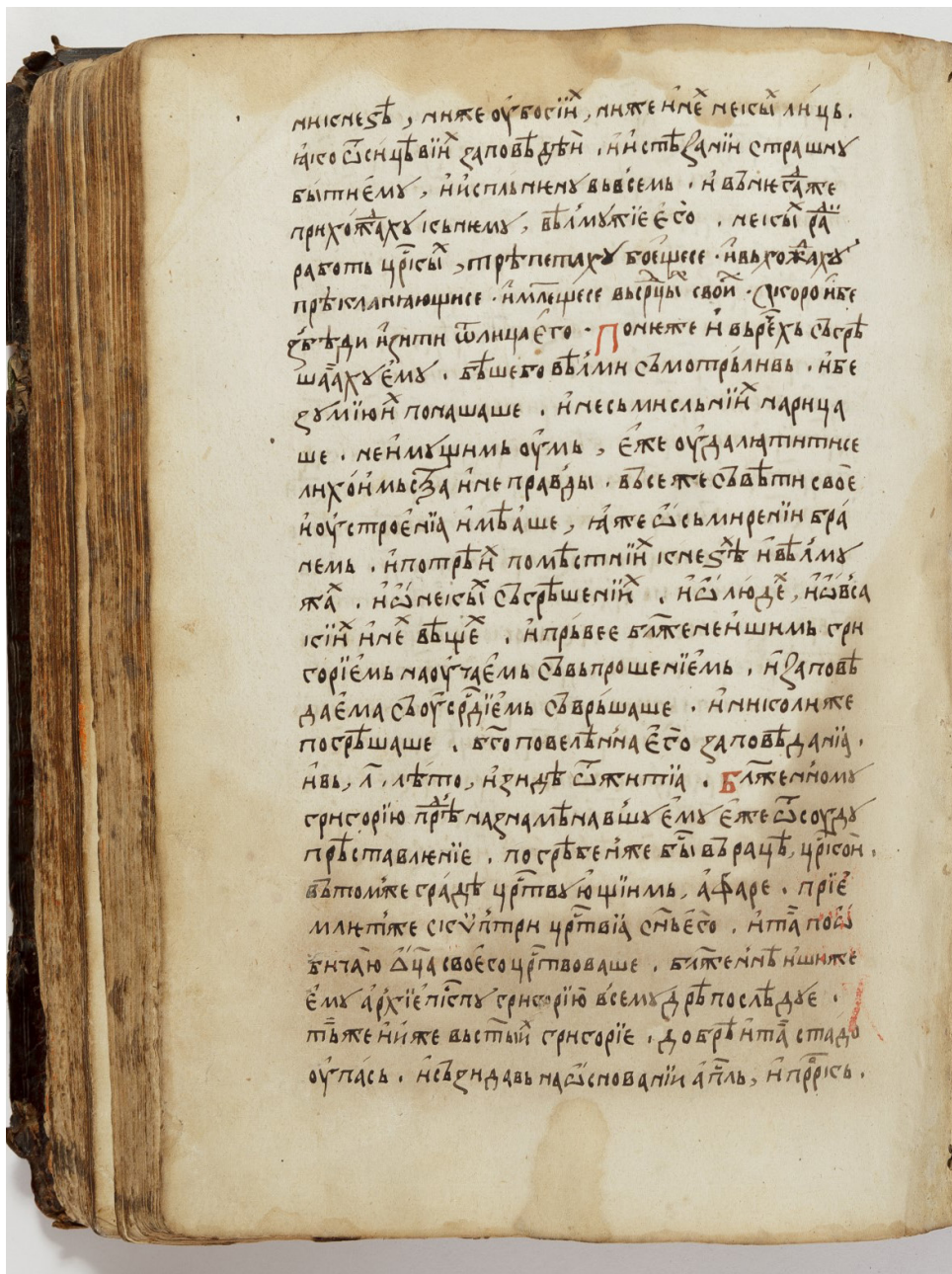

4. Зборник, л. 1⁶

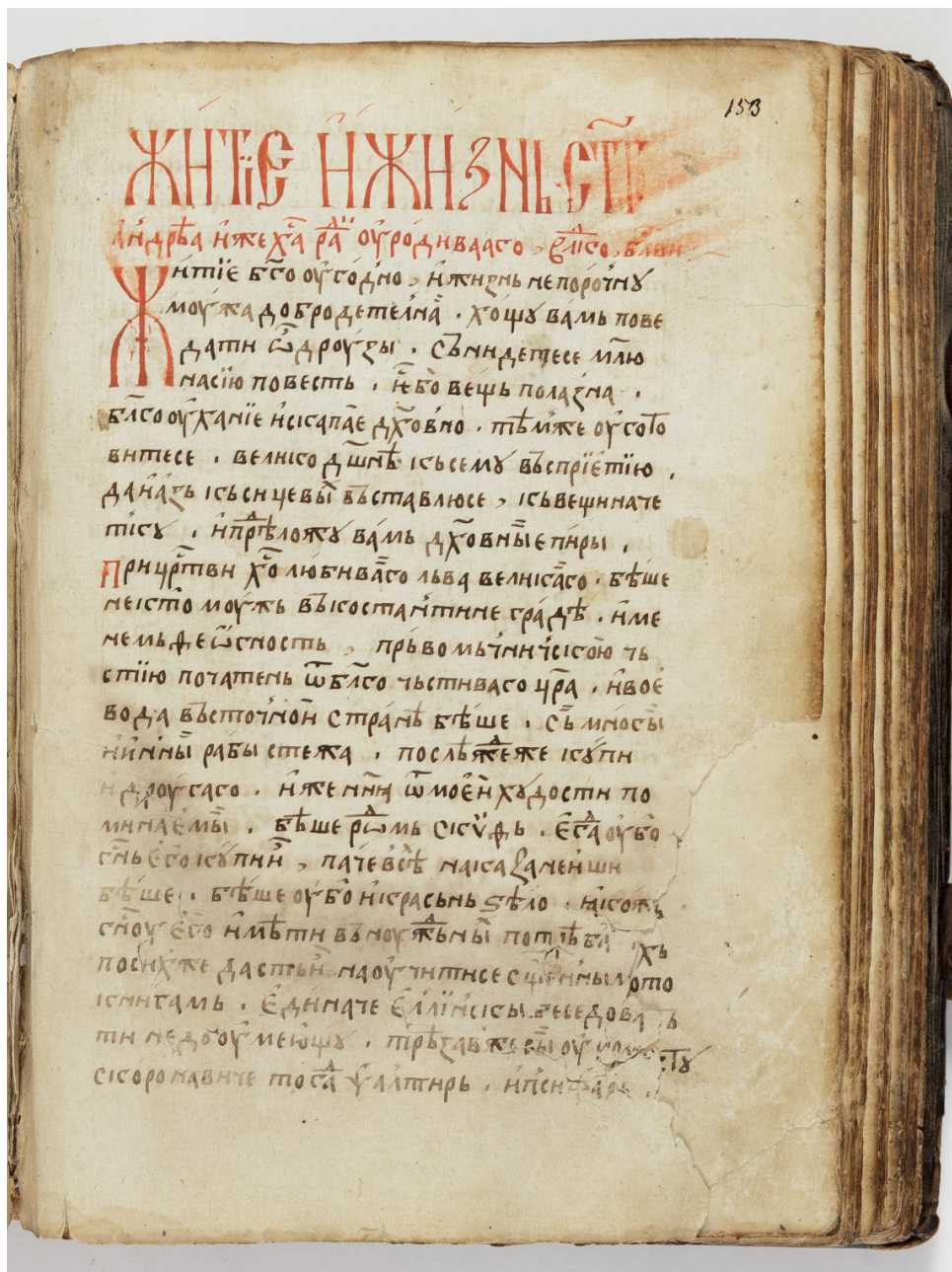

3
 мно҃гѣмъ ѡбратиши ко бг҃у, того ѡмѣщи бѣлаго
 поспѣшника прѣмѣдрѣюща ѡ наставляюща тѣ. прїи-
 мѣши же санъ архїепископства рѣкоюположенїемъ пре-
 подобнѣишаго Протерїа патріарха александрійскаго
 сїѣ слышавъ григорїи бж҃енныи гл҃голаше себѣ
 недрстоина бити тѣхъ, ꙗже ѡнемъ ѡ старца
 гл҃голютъ и изколѣше паче преивати со старцемъ
 знаменосни же прозорливъ мѡжъ сказа ємъ и то
 єже самъ григорїи видѣ ꙗвленїе: видѣ бо
 вѣрховнїѣ апостоли пѣтра и павла ѡмѡфо-
 рѣ на рамена єг҃о возложившиъ прознаменъ-
 юще ѡмѣщю датисѣ ємъ бѣгодата архїерейства
 ѡ множае бж҃енни Григорїи ѡрдикисѣ прозорлиствъ
 старцѣмъ ꙗко и ꙗко не оутѣисѣ ѡ него, єже самъ
 видѣ наединѣ, и рече слава бг҃у таковаѣ
 дѣиствѣющемъ въ любѣщихъ єго волѣ гд҃и да-
 бѣдетъ. по двѣхъ же днѣхъ ѡ пѣсти єго старецъ
 ѡсѣе любезно того цѣловѣ, и ѡтиде григори
 скорѣѣ **✝** ~~нозѣ~~ ~~новї~~ ~~и~~ ~~преписѣ~~

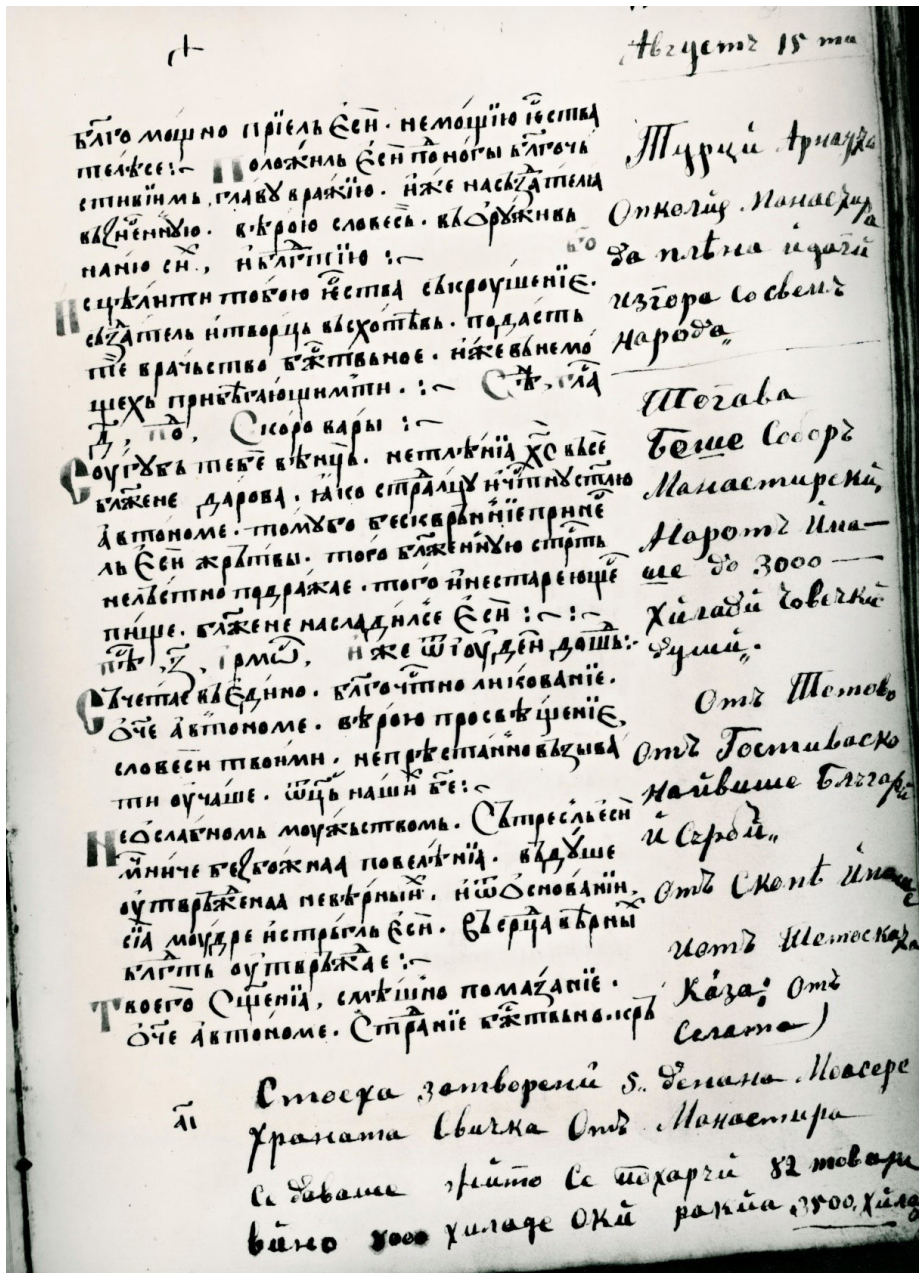
прїиѣи ѡ чїи патрїа на старо рѣкописѣ
 ѡтаразѣ мѣшѣ рїпїи сѣмѣ трїторїе
 ѡрѣаново прїиѣи ѡвремѣ авраїма:чара

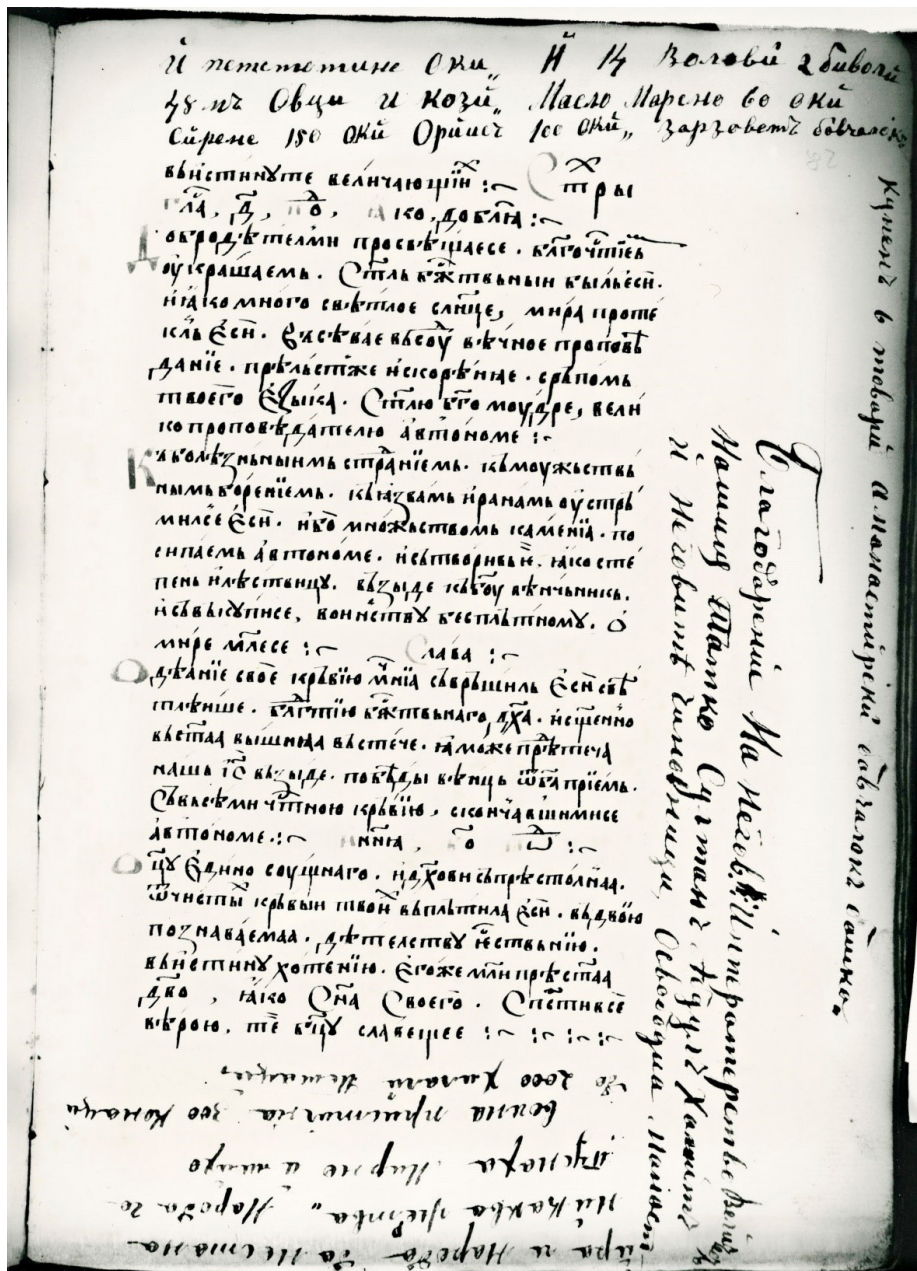

4. Зборник, л. 142^в

4. Зборник, л. 153^a

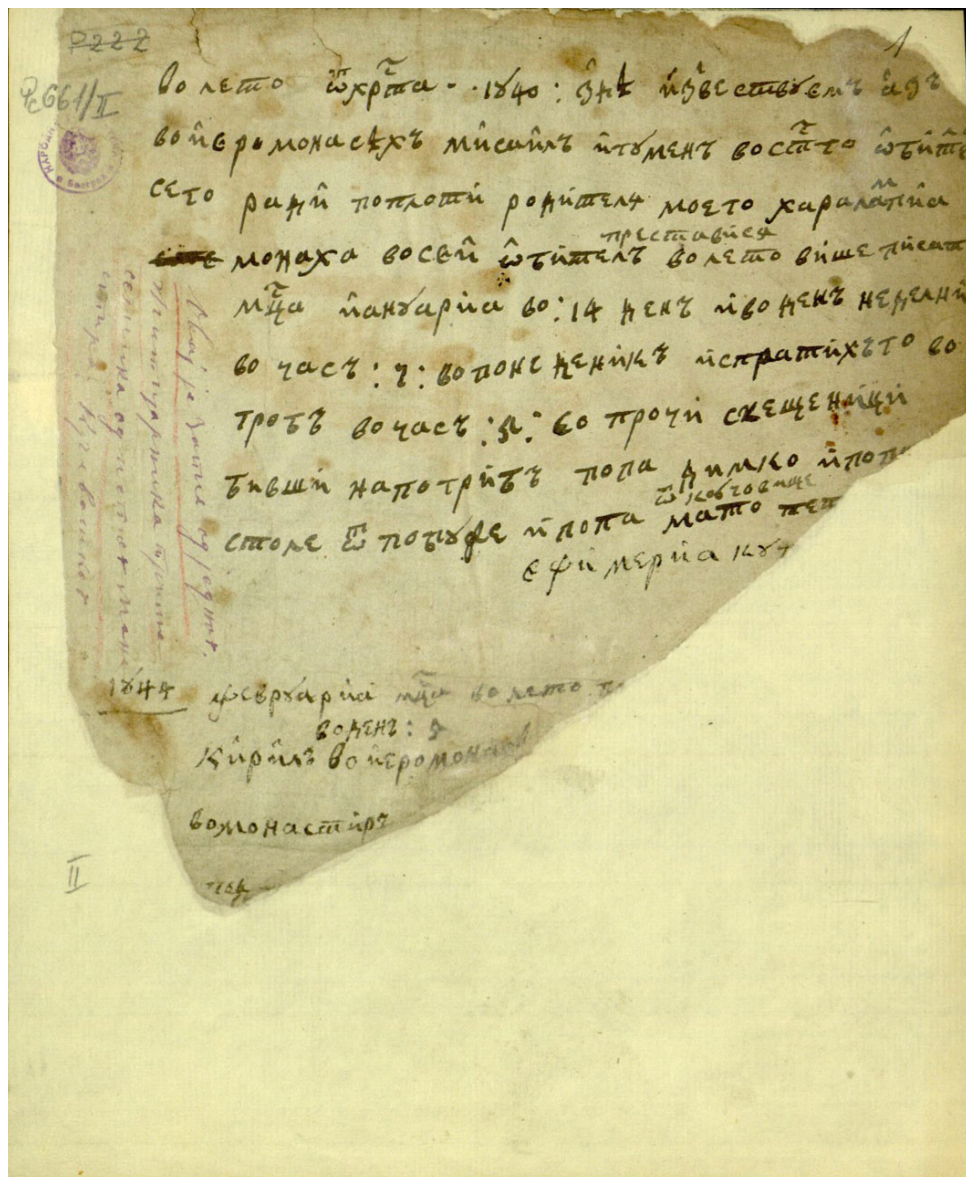

6. Кучевишки минеј, л. 82^a

Архангелъ и мати Зоро Уграте Луи
ср. 10. Манастири 83

[illegible]

t leucocoma brevis. Humpbacked ^{Megamphala} termianana from Java.
Arau kamensih? Boit'sa tenpa'ka makubu' Luaremandu
Es unene kapero kaurke Herapui do Maratempu u
Lo Apoyanume) Apodysidame eu b'mecka pa-pa-nema

8. Записи во зборник со житија